

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 26.3.2009
COM(2009) 143 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

Közlemény a non-proliferációról

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Közlemény a non-prolifерációról

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt évek politikai fejleményei a nemzetközi közösség figyelmét az ENSZ-ben, a G8-ak találkozóin és más nemzetközi fórumokon is a proliferációs kockázatok csökkentése felé fordította. Mivel megújuló érdeklődés mutatkozik a nukleáris energia iránt, és mind több ország vizsgálja meg a polgári nukleárisenergia-program lehetőségeit, egyre sürgetőbbé válik a non-prolifерációra vonatkozó nemzetközi garanciák megerősítése.

Az nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásával kapcsolatos kihívás kezelésének általános keretét a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés (atomsorompó-szerződés)¹ határozza meg, amely kiemelt szerepet juttat a Nemzetközi Atomenergia Ügynökségnek (NAÜ). Az atomsorompóval kapcsolatos kötelezettségek súlyos megszegése esetén az ENSZ Biztonsági Tanácsa jár el ügydöntő hatósággént.

Az Európai Unió, a Közösség és tagállamai – a maguk hatáskörén belül – különféleképpen járnak el ezen a területen, fellépésük alapját a közös kül- és biztonságpolitika, valamint a közösségi alapszerződések jelentik. Ily módon az EU – a nukleáris energiáról szerzett bőséges tapasztalatára és eszközei széles skálájára támaszkodva – világszinten is jelentősen hozzájárul a non-prolifерációval kapcsolatos kihívás kezeléséhez.

A Bizottság „Válasz a nukleáris biztonsággal és üzembiztonsággal kapcsolatos nemzetközi szintű kihívásra” címmel a közelmúltban közzétett közleményében² bejelentette, hogy külön közleményben fogja a Tanács és a Parlament számára felvázolni a non-prolifерáció terén – mindenekelőtt az Euratom-Szerződés keretében – rendelkezésre álló különböző uniós eszközöket.

Ezért e közlemény célja rámutatni a szélesebb összefüggésekre, kiemelve a nemzetközi atomsorompó-garanciák megerősítésének szükségességét (2. pont), bemutatni az EU főbb – mindenekelőtt az Euratom-Szerződés keretében rendelkezésre álló – eszközeit az érintett területen (3. pont), valamint meghatározni, miként lehetne alkalmazni ezeket az eszközöket az erősebb nemzetközi atomsorompó-garanciák NAÜ-vel szoros együttműködésben történő kidolgozásához (4. pont).

---

¹ A szerződés aláírásra nyitva állt 1968 júliusában, hatályba lépett 1970. március 5-én. Összesen 189 fél csatlakozott hozzá, köztük az atomfegyverrel rendelkező öt állam.

² A Bizottság „Válasz a nukleáris biztonsággal és üzembiztonsággal kapcsolatos nemzetközi szintű kihívásra” c. közleménye, COM(2008) 312 végleges, 2008.5.22.

2. ÁLTALÁNOS HÁTTÉR: ERŐSEBB NEMZETKÖZI ATOMSOROMPÓ-GARANCIÁKRA VAN SZÜKSÉG

A világszerte fokozódó energiaigény, tetéztve az energiaellátás biztonságát érintő gondokkal, valamint annak felismerésével együtt, hogy a szén-dioxid-kibocsátást az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése érdekében átfogó módon csökkenteni kell, újra az érdeklődés középpontjába állította a nukleáris energiát.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy az atomsorompó-egyezmény valamennyi szerződő fél jogát elismeri a nukleáris energia békés célú előállítására és felhasználására.

A nukleáris energia felhasználásából fakadó proliferációs kockázat alapvetően két speciális nukleáris tevékenység, nevezetesen az urándúsítás és a kiégett nukleáris fűtőelemek újrafeldolgozása révén állhat elő. Ezek a tevékenységek rendkívül komplex és költséges technológiákat igényelnek, amelyek csak nagyszámú nukleáris erőművön alapuló piaci kereslet esetén lehetnek gazdaságosak.

A nemzetközi közösségnek minden tőle telhetőt meg kell tennie a nukleáris védelemmel összefüggő események kockázatainak és/vagy a nukleáris anyagok vagy technológiák nem békés célú felhasználásából fakadó kockázatoknak a mérséklésére. Következésképpen a nemzetközi közösségnek gondoskodnia kell arról, hogy továbbra is teljesüljenek az atomsorompóra vonatkozó feltételek, köztük az atomsorompó-szerződés és a NAÜ előírásai.

A nukleáris fegyverek elterjedésének megelőzésében globális szinten a NAÜ a legfontosabb nemzetközi tényező; biztosítéki intézkedései az atomsorompó-szerződésre, az átfogó biztosítéki megállapodásokra, a kiegészítő jegyzőkönyvekre, valamint a hasadóanyagok birtoklásának jogára épülő, továbbfejlesztett biztosítéki rendszeren alapulnak. Az utóbbi időben ezen a téren világszinten végrehajtott fellépések közé sorolhatjuk azt a G8-csúcstalálkozó által támogatott kezdeményezést, amely a nukleárisenergia-előállítást illetően az atomsorompó/biztosítékok-biztonság-védelem hármas célját tűzte zászlajára³, az Egyesült Államok globális atomenergia-partnerségre (GNEP) irányuló kezdeményezését, az innovatív nukleáris reaktorokra és üzemanyagciklusokra vonatkozó nemzetközi projektet (INPRO) és a nukleáris terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó globális kezdeményezést.

Az atomsorompó-szerződésen felül elfogadásra került az atomterrorizmus megelőzéséről szóló ENSZ-egyezmény (2005)⁴. Fontos szerep jut a Nukleáris Szállítók Csoportjának is, különösen a nukleáris exportra vonatkozó iránymutatások végrehajtása révén (lásd még a 3.2. pontot).

Az EU többféle eszközzel rendelkezik a non-proliferációs célkitűzések teljesítéséhez (lásd a 3. pontot), és világelső az urándúsításhoz és a kiégett fűtőelemek újrafeldolgozásához szükséges technológiák terén. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell az urándúsítás és a kiégett fűtőelem-újrafeldolgozás európai piacainak versenyképességét, megbízhatóságát és átláthatóságát.

---

³ Report on International Initiative on 3S Based Nuclear Energy Infrastructure, G8-csúcstalálkozó, Hokkaido, Japán, 2008. július 9.

⁴ Az ENSZ Közgyűlése 2005. április 13-án fogadta el.

„Európai energiapolitika” című közleményében⁵ a Bizottság a legfőbb prioritások egyikeként határozta meg a proliferáció elleni küzdelem támogatását, amit az Európai Unió hatékony külső energiapolitikája révén kell megvalósítani. Az energiapolitika második stratégiai felülvizsgálatával⁶ összefüggésben aktualizált nukleáris tájékoztató programról szóló közlemény⁷ ismételten megerősítette az atomsorompó jelentőségét a nukleáris energia használata és jövője szempontjából. A Bizottság ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy az Euratom és a NAÜ közötti együttműködést az elérni kívánt nemzetközi hatás érdekében szorosabbá kellene tenni. Ezzel összefüggésben a Bizottság és a NAÜ 2008. május 7-én közös nyilatkozatot írt alá a nukleáris energia terén folytatott kölcsönös együttműködés megerősítéséről⁸.

Nemrégiben az Európai Parlament újra megerősítette az Euratom-Szerződés különös jelentőségét a nukleáris energiát felhasználó tagállamok azon elkötelezettsége szempontjából, hogy eleget tegyenek a nemzetközi védelmi és non-proliférációs előírásoknak⁹.

3. AZ EU FŐBB ESZKÖZEI A NON-PROLIFERÁCIÓ TERÉN

Atomsorompóval kapcsolatos céljai eléréséhez az Európai Unió több eszközhöz is nyúlhat mindenekelőtt a közös kül- és biztonságpolitika, az EK-Szerződés és az Euratom-Szerződés keretében.

Az atomsorompó a közös kül- és biztonságpolitika egyik kulcsfontosságú politikai célkitűzése, különösen az EU európai biztonsági stratégiájának¹⁰ 2003-as elfogadása óta, amelyet a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni EU-stratégia¹¹ követett. Az európai biztonsági stratégia végrehajtásáról szóló 2008. decemberi jelentés¹², valamint a Tanács (GAERC) által 2008. december 8–9-én jóváhagyott, a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedése elleni küzdelemre irányuló uniós fellépés új irányait lefektető dokumentum¹³ megerősítette, hogy a tömegpusztító fegyverek általi fenyegetettség fokozódott, és hogy ez az ügy továbbra is kiemelt helyen szerepel az EU politikai napirendjén. A különböző közösségi eszközök és politikák révén a Bizottság nyilvánvalóan fontos szerepet fog betölteni a fellépés új irányait kijelölő tanácsi dokumentum végrehajtásában. Az EU teljes mellszélességgel kiállt az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1540. sz. határozatában¹⁴ foglaltak mellett, és már folyamatban vannak a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) intézkedéseit támogató tanácsi együttes fellépések.

---

⁵ COM(2007) 1 végleges, 2007.1.10.

⁶ COM(2008) 781 végleges, 2008.11.13.

⁷ COM(2008) 776 végleges, 2008.11.13.

⁸ Az IP/06/719 jelzetű sajtóközlemény, 2008.5.7.

⁹ Az Európai Parlament jelentése a hagyományos energiaforrásokról és energetikai technológiákról, A6-0348/2007 végleges, 2007.9.26.

¹⁰ „Biztonságos Európa egy jobb világban”, elfogadva az Európai Tanács által 2003. december 12-én.

¹¹ A 15708/03. sz. tanácsi dokumentum, 2003.12.12.

¹² Az S407/08 jelzetű tanácsi dokumentum, 2008.12.11.

¹³ A 17172/08. sz. tanácsi dokumentum, 2008.12.17.

¹⁴ Határozat a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megelőzéséről, elfogadva az ENSZ Biztonsági Tanácsa által 2004. április 28-án, S/RES/1540 (2004).

Az EK-Szerződésen, valamint az Euratom-Szerződésen alapuló közösségi eszközök, különösen az ún. nukleáris biztonsági együttműködési eszköz (INSC)¹⁵, az előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA)¹⁶ és a stabilitási eszköz (IfS)¹⁷ lehetővé teszik a non-prolifерációra irányuló együttműködést harmadik országokkal is. Ahhoz, hogy a tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatos stratégia eredményes lehessen, elengedhetetlen az uniós eszközök közötti koherencia és szinergia.

A stabilitási eszköz révén a Bizottság támogatást nyújt harmadik országoknak a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris (CBRN) fegyverekkel kapcsolatos képzési és segítségnyújtási intézkedések terén. Ezek az erőfeszítések mindeddig elsősorban a Szovjetunió utódállamaira összpontosultak. 2009 és 2011 között konszolidálódni fog az ezen országok számára nyújtott segítség, miközben a támogatás – mindenekelőtt a nukleáris és a biológiai fegyverek vonatkozásában – új, aggodalomra okot adó régiókra is kiterjed, köztük Délkelet-Ázsiára, a Közel-Keletre és Afrika egyes részeire. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1540. sz. határozatának végrehajtása a NAÜ támogatása (a nukleárisüzemanyag-bankra irányuló kezdeményezés), a tömegpusztító fegyverek területén jártas kutatók alkalmazása, a hasadóanyagok csempészete elleni küzdelem (ideértve a megtévesztő pénzügyi gyakorlatokat is), valamint a kiviteli ellenőrzési rendszer és a határellenőrzés hatékonyságának növelése révén fog megvalósulni. Hasznosak lesznek e téren a Közös Kutatóközpont szakértőinek szakértelmére támaszkodó, regionális CBRN kiválósági központok. A stabilitási eszköz a maga – 2007 és 2013 közötti időszakra előirányzott – mintegy 300 millió EUR költségvetésével igen jelentős eszköz a non-prolifерáció terén. Célja (más uniós eszközökkel együtt) a CBRN-fegyverek biztonsági és védelmi aspektusaival kapcsolatos kultúra meghonosítása az egész világon.

Az Euratom-Szerződés célja kezdettől fogva az atomenergia békés célú felhasználásának támogatása volt. Ezért a szerződés számos előírása olyan tevékenységre és intézményekre vonatkozik, amelyek a nukleáris anyagok elterjedésének korlátozásához járulnak hozzá, beleértve a nemzetközi szintű szerepvállalást is: a Közösség tárgyal és megállapodásokat köt harmadik államokkal és nemzetközi szervezetekkel (az Euratom-Szerződés X. fejezete). Az Euratom-Szerződés legfontosabb non-prolifерációs célkitűzései a következők:

3.1. Biztosítéki tevékenységek

Az Euratom-biztosítékokat az Euratom-Szerződés VII. fejezete hozta létre már egy évtizeddel azt megelőzően, hogy az atomsorompó-szerződést aláírásra megnyitották volna. A Bizottságnak meg kell győződnie arról, hogy a hasadóanyagokat (plutónium, urán, tórium) nem használják fel attól eltérő célra, mint amire vonatkozóan a közösségi felhasználók nyilatkozatot tettek, legyen szó akár az atomiparon belüli felhasználókról (például nukleáris reaktorok, dúsító- vagy újrafeldolgozó üzemek üzemeltetőiről), akár az atomiparon kívüli felhasználókról

---

¹⁵ A Tanács 300/2007/Euratom rendelete (2007. február 19.) a nukleáris biztonság célját szolgáló együttműködési eszköz létrehozásáról, HL L 81., 2007.3.22.

¹⁶ A Tanács 1085/2006/EK rendelete (2006. július 17.) egy előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA) létrehozásáról, HL L 210., 2006.7.31.

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 1717/2006/EK rendelete (2006. november 15.) a Stabilitási Eszköz létrehozásáról, HL L 327., 2006.11.24.

(például kutatási központokról vagy gyógyászati intézményekről). A nukleáris biztosítékok (ellenőrzések és a nukleáris anyagok vonatkozó nyilvántartása) képezik az első védelmi vonalat az nukleáris anyagok felhasználói nyilatkozatoktól eltérő, nem békés célú felhasználása ellen.

Az atomsorompó-szerződés hatálybalépése óta a NAÜ feladata annak biztosítása, hogy világszinten teljesüljenek az atomsorompóval kapcsolatos kötelezettségvállalások.

Az Euratom biztosítéki rendszere a nukleáris anyagok nyilvántartásának és ellenőrzésének valamennyi EU-tagállamra érvényes kollektív rendszere¹⁸, amely részben belső célokat szolgál, részben a NAÜ-vel kötött biztosítéki megállapodások keretében működik. A biztosítéki alapmegállapodások az Európai Unió tagállamai, az Euratom, illetve a NAÜ között jöttek létre.

Ebből következik, hogy az EU nukleáris létesítményeit a NAÜ ellenőrei is ellenőrzik. A NAÜ és az Euratom ellenőrei szoros együttműködést folytatnak a biztosítékok uniós alkalmazása terén. Ellenőrzési tevékenységüket jól összehangoltan, közös eszközzel felhasználásával végzik. Az ellenőrzésekből fakadó következtetések levonásakor az egyes ellenőrök mégis önállóan járnak el.

A NAÜ-vel való szoros együttműködés kiterjed a NAÜ-vel kötött biztosítéki megállapodások biztosítéki rendszert kiegészítő jegyzőkönyveinek Közösségen belüli végrehajtására is, ami a felhasználói nyilatkozatoktól eltérő anyagokon túl lehetővé teszi a nem bejelentett nukleáris tevékenységek feltárását is.

Valamennyi EU-tagállamban hatályban van az egyes biztosítéki megállapodásokhoz elfogadott kiegészítő jegyzőkönyv is. A Bizottság a még fennmaradó néhány új tagállam esetében szorosan figyelemmel kíséri azt az átmeneti időszakot, amelynek során ezek a tagállamok áttérnek a vonatkozó háromoldalú biztosítéki megállapodás alkalmazására, ideértve az Euratom, a NAÜ és az EU nukleáris fegyverrel nem rendelkező tagállamai között létrejött kiegészítő jegyzőkönyv alkalmazását is, és ennek megfelelően felfüggesztik a NAÜ-vel korábban kötött bilaterális biztosítéki megállapodásukat.

A Bizottság a különféle közösségi eszközök alkalmazásával támogatja továbbá a biztosítéki módszerek átadását. A nukleáris anyagok nyilvántartása terén alkalmazandó biztosítéki módszerek átadását a Bizottság az 1990-es évek közepétől a TACIS, napjainkban az INSC különböző programjai révén támogatja a FÁK országaiban, de ugyanezt szándékozik tenni más harmadik országokban is.

3.2. Egészségvédelem, fizikai védelem, tiltott kereskedelem és kiviteli ellenőrzések

Az Euratom-Szerződés egészségvédelmi rendelkezésein (III. fejezet) alapuló, a radioaktív anyagok tagállamok közötti szállítására¹⁹, valamint a nagy aktivitású zárt

---

¹⁸ Beleértve az atomfegyverrel rendelkező államok polgári célú nukleáris üzemanyagciklusában felhasznált nukleáris anyagokat is.

¹⁹ A Tanács 1493/93/Euratom rendelete (1993. június 8.) a radioaktív anyagok tagállamok közötti szállításáról, HL L 148., 1993.6.19.

radioaktív sugárforrások és a gazdátlan sugárforrások ellenőrzésére²⁰ vonatkozó szabályozás jól bevált. Mindezeket kiegészíti a szállítási irányelv²¹. Az említett jogi aktusok által előírt engedélyezési és jelentéstételi eljárások biztosítják, hogy ne lehessen radioaktív anyagokat megfelelő, jogszabályon alapuló ellenőrzés nélkül birtokolni, felhasználni vagy szállítani.

Ezenkívül az Euratom csatlakozott a nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló nemzetközi egyezményhez²², és több esetben sikerült elérnie az egyezmény módosítását olyan kérdések tekintetében, amelyek a Közösség hatáskörébe tartoznak. A fizikai védelem kiterjed a veszélyesáru-szállítás és a tengeri szállítás védelme területére is, ezek ugyanis fontosak a nukleáris és a radioaktív anyagok szállítása szempontjából.

Az Európai Bizottság az utóbbi időben, a stabilitási eszköz révén támogatja a tiltott kereskedelem elleni küzdelemre irányuló projekteket. Ezzel összefüggésben a határfelügyelettel foglalkozó munkacsoport keretében lehetőség nyílt a lépések összehangolására az USA-val és a NAÜ-vel.

A tagállamokban közvetlenül alkalmazandó 1334/2000/EK tanácsi rendelet²³ olyan közösségi szintű eszköz, amely alapján a tagállamok teljesíthetik a Nukleáris Szállítók Csoportjával kapcsolatos kötelezettségeiket. A Nukleáris Szállítók Csoportjának ülésein a Bizottság is részt vesz megfigyelőként, illetőleg ellátja az elnöki teendőket abban, a rendelet értelmében felállított bizottságban, amely a végrehajtással kapcsolatos ügyekkel foglalkozik. A Bizottság rendszeresen javaslatokat tesz a szóban forgó rendelet naprakésszé tételére és/vagy a nemzetközi kötelezettségvállalásokhoz való jobb hozzáigazítására. 2006-ban a Bizottság javasolta a kettős felhasználású termékek kiviteli ellenőrzéseire vonatkozó közösségi rendszer megújítását annak érdekében, hogy ez a rendszer igazodjon az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1540. sz. határozatának a tranzitszállításra és az ügynök általi közvetítői tevékenységre vonatkozó előírásaihoz, hatékonysága növekedjen, valamint hogy a legsúlyosabb visszaélések büntetőjogilag büntethetővé váljanak.

Ami a CBRN-fegyverek tágabb összefüggéseit illeti, a Bizottság jelenleg egy CBRN-fegyverekkel kapcsolatos védelmi stratégia kialakításán dolgozik, amely során messzemenően figyelembe veszi az ilyen fegyverek okozta kockázatok kezelésével kapcsolatos, 2007. decemberi tanácsi következtetéseket. Az említett stratégiát várhatóan 2009 közepén fogja ismertetni. 2008 februárja és 2009 januárja között egy CBRN-munkacsoport uniós szinten foglalkozott azon konkrét lépések meghatározásával, amelyek szükségesek a CBRN-fegyverekkel kapcsolatos védelem növeléséhez Európában. A munkacsoport a tagállami hatóságok, a magánszektor, az Europol, az Eurojust és az európai intézmények szakértőiből állt.

---

²⁰ A Tanács 2003/122/Euratom irányelve (2003. december 22.) a nagy aktivitású zárt radioaktív sugárforrások és a gazdátlan sugárforrások ellenőrzéséről, HL L 346., 2003.12.31.

²¹ A Tanács 2006/117/Euratom irányelve (2006. november 20.) a radioaktív hulladékok és a kiegészítő fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről, HL L 337., 2006.12.5.

²² INFCIRC/274/Rev.1.

²³ A Tanács 1334/2000/EK rendelete (2000. június 22.) a kettős felhasználású termékek és technológia kivitelére vonatkozó közösségi ellenőrzési rendszer kialakításáról.

3.3. Euratom Ellátási Ügynökség

Az Euratom Ellátási Ügynökség²⁴ a következő tevékenységekkel járul hozzá a non-prolifерációhoz:

- Szállításokra vonatkozó szerződések megkötésének engedélyezése olyan esetekben, amikor nukleáris anyagokat fizikai értelemben a Közösség területére behoznak vagy onnan kivisznek;
- Annak ellenőrzése, hogy a szállításra vonatkozó szerződések kizárólag békés célú végfelhasználásra irányulnak, és biztosítéki záradékot tartalmaznak;
- A Közösségben előállított nukleáris anyagok kivitelére irányuló engedélyezési eljárások²⁵.

Nagy jelentőséggel bír továbbá a kereskedelmi és biztonsági készletek létrehozásának lehetősége az Euratom-Szerződés 72. cikkével összhangban.

A Közösség tulajdonjoga „minden olyan különleges hasadóanyagra kiterjed, amelyet egy tagállam, személy vagy vállalkozás állít elő vagy importál, és amely a [...] biztosítéki ellenőrzés hatálya alá tartozik” (az Euratom-Szerződés VIII. fejezete). A tulajdonjoggal együtt jár a tágabb értelemben vett biztosítékokért viselt felelősség is, beleértve a fizikai védelemre irányuló intézkedéseket.

3.4. Kutatás és a Közös Kutatóközpont (KKK)

Valamennyi közösségi nukleáris kutatási program alapját a kutatásra vonatkozó különös rendelkezések (az Euratom-Szerződés I. fejezete) képezik. Ezek a programok a proliferáció elkerüléséhez innovatív reaktorkoncepciók kidolgozásával járulhatnak hozzá. A speciális biztosítéki tevékenységeken túl az Euratom kutatási és képzési programjának egyéb területei is lehetőséget adnak a nemzetközi együttműködésre, ami előmozdíthatja az e közleményben ismertetett non-prolifерációs célok teljesülését.

Az Euratom-Szerződés 8. cikkének értelmében létrehozott Közös Kutatóközpont (KKK) munkája mindig is komoly segítséget jelentett a Bizottságnak és a NAÜ-nek. A KKK feladata biztosíték-végrehajtási módszerek és technológiák kifejlesztése, valamint bizottsági és NAÜ-ellenőrök képzése és a NAÜ-t támogató európai program végrehajtása.

A KKK a tiltott kereskedelem elleni küzdelem legfőbb letéteményeseként arra is megbízást kapott, hogy segítse elő a közösségi vívmányok új tagállamoknak való átadását oly módon, hogy a bővítési folyamat során képzéseket tart e tagállamok hatóságainak és szakértőinek.

---

²⁴ Az Ellátási Ügynökséget az Euratom-Szerződés VI. fejezete hozza létre, és biztosítja számára a hasadóanyagokra vonatkozó elővételi jogot, a szállítására vonatkozó szerződések megkötésének jogát és az ellátás biztonságára vonatkozó hatáskört.

²⁵ Az engedély odaítélésekor a Bizottság különösen a következő kritériumokat veszi figyelembe: nem robbantási célú felhasználás; NAÜ-garanciák alkalmazása; fizikai védelmi intézkedések alkalmazása; speciális feltételek biztosítása nukleáris fegyverrel nem rendelkező harmadik országba való továbbszállítás és egyéb hasonló jellegű továbbszállítások során.

A KKK szakértelmét a nukleáris üzemanyagciklushoz kapcsolódó létesítmények biztonságossága terén messzemenően elismerik, miután helyi laboratóriumokat létesített a két európai – a franciaországi és az egyesült királyságbeli – újrafeldolgozó létesítményben, és a NAÜ-vel karöltve egy japán laboratórium létrehozásához is jelentősen hozzájárult. Ezenkívül megbízást kapott a nukleáris védelemmel kapcsolatos TACIS-program technikai kivitelezésére. 1994-től kezdődően a Bizottság a TACIS-program keretében jelentős segítséget nyújtott a moszkvai²⁶ és a kijevi²⁷ tudományos és technikai központnak. E központok célja a kutatók által a tömegpusztító fegyvereket érintő programok során összegyűjtött, érzékeny technológiákkal kapcsolatos tudás elterjedésének korlátozása. A sikeresen támogatott békés célú kutatási tevékenységekben mintegy 70 000 kutató vett részt. A stabilitási eszköz révén folyamatos támogatásban részesülnek olyan programok, amelyek arra irányulnak, hogy a FÁK-országok és más régiók fegyverek kifejlesztésével foglalkozó kutatóinak tudása békés céllal kerüljön felhasználásra.

4. MERRE TOVÁBB?

Az Európai Unió – saját hatáskörében – a következő főbb intézkedéseket hozhatja a non-prolifерáció érdekében:

- Az atomsorompó-szerződésre, annak biztosítékaira és kiegészítő jegyzőkönyvére irányuló támogatás megerősítése;
- A nukleáris hatalmakkal való együttműködés bővítése bilaterális Euratom-megállapodások megkötése révén, összehangolva a 2008. májusi közlemény²⁸ alapján hozott intézkedésekkel;
- Egy olyan nemzetközi rendszer kialakításának elősegítése, amely garantálja a nukleáris üzemanyagciklus működtetéséhez szükséges saját létesítményekkel nem rendelkező, de nukleáris energiát előállítani szándékozó országok nukleáris üzemanyaggal való ellátását.

4.1. Az atomsorompó-szerződésre és annak biztosítékaira irányuló támogatás megerősítése

A non-prolifерáció szempontjából kiemelt fontosságú az atomsorompó-szerződésre és a nukleáris biztosítékokra irányuló támogatás fenntartása és fokozása.

---

²⁶ A moszkvai Nemzetközi Tudományos és Technikai Központban Oroszország, Örményország, Fehéroroszország, Grúzia, Kazahsztán, Kirgizisztán és Tádzsikisztán fegyverek kifejlesztésével foglalkozó egykori kutatóinak foglalkoztatását és újraorientálását végzik. A központot a kedvezményezett országokkal közösen az EU, az USA, Kanada, Japán, Dél-Korea és Norvégia működteti.

²⁷ A kijevi Ukrán Tudományos és Technikai Központban Ukrajna, Azerbajdzsán, Grúzia, Moldova és Üzbegisztán fegyverek kifejlesztésével foglalkozó egykori kutatóinak foglalkoztatását és újraorientálását végzik. A központot a kedvezményezett országokkal közösen az EU, az USA és Kanada működteti.

²⁸ A Bizottság „Válasz a nukleáris biztonsággal és üzembiztonsággal kapcsolatos nemzetközi szintű kihívásra” c. közleménye, COM(2008) 312 végleges, 2008.5.22.

Az Európai Uniónak és tagállamainak – saját hatáskörükben és a NAÜ-vel karöltve – törekedniük kell az atomsorompó-szerződésen alapuló rendszer támogatására és hitelességének megerősítésére oly módon, hogy közös koncepciót alakítanak ki a proliferációs kockázatok tekintetében, mindenekelőtt az olyan országokat érintően, amelyek vagy nem szerződő felei az atomsorompó-szerződésnek, vagy ha azok is, nem kínálnak megfelelő garanciát annak betartásához.

Ezért tehát a konkrét intézkedéseknek – amelyek keretében teljes körűen és egymást kiegészítő módon be kell vetni valamennyi rendelkezésre álló eszközt – érinteniük kell különösen az alábbi területeket:

- A nukleáris üzemanyagciklussal kapcsolatos, érzékeny technológián alapuló tevékenységek nemzetközi keretének megerősítése;
- Hozzájárulás a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközeik elterjedése elleni küzdelemre irányuló uniós fellépés új irányait lefektető dokumentum végrehajtásához, beleértve a kiviteli ellenőrzés szigorítására és az illegális kereskedelem elleni küzdelem lehetőségeinek bővítésére irányuló rendelkezéseket;
- A legmegfelelőbb szankciók lehetőségének megvizsgálása arra az esetre, ha harmadik országok vagy az uniós exportőrök nem teljesítenék non-proliferációs kötelezettségvállalásaikat.

Az Európai Unió, a Közösség és tagállamai – saját hatáskörükben – előbbre vihetik ezt a folyamatot, és megerősíthetik az atomsorompó-szerződésre irányuló támogatásukat valamennyi, a hatáskörükbe tartozó területen. A legfontosabb intézkedések kiterjedhetnek a következőkre:

- Szorosabb együttműködés a NAÜ-vel a nemzetközi biztosítékok területén. A Bizottság számos olyan magas képzettségű Euratom-ellenőr munkájára támaszkodhat, akik tapasztalatokat szereztek a NAÜ-vel való közös munka során. Jelentős tapasztalat gyűlt össze a nukleáris anyagoknak az atomfegyverrel rendelkező államokban történő, polgári célú felhasználásával kapcsolatos biztosítékok alkalmazása terén is;
- A Közösség és a harmadik országok közötti szorosabb együttműködésre való törekvés során kívánatos az atomsorompó-szerződésen alapuló rendszernek való teljes körű megfelelés, különösen ami a nukleáris energia békés célú felhasználására vonatkozó, az Euratom-Szerződés alapján létrehozott együttműködési megállapodások megkötését illeti (4.2. pont). A szóban forgó országok támogatására – az adott területen – olyan eszközök alkalmazhatók, mint a nukleáris biztonsági együttműködési eszköz (INSC) és a stabilitási eszköz (IFS);
- Az üzemanyaggal való ellátás többoldalú garanciáinak létrehozása vonatkozásában kívánatos az atomsorompó-szerződésen alapuló rendszernek való teljes körű megfelelés (4.3. szakasz).

Az atomenergia-programot kidolgozó vagy kidolgozni óhajtó országok számának növekedésével a NAÜ a jövőben várhatóan olyan jelentős kihívások elé néz, amelyek kezeléséhez valamennyi eszközét mozgósítania kell. Meg kell találni annak

a módját, hogy miképpen nyújthat az Euratom technikai támogatást a NAÜ-nek feladatai ellátásához, tiszteletben tartva mindkét szervezet saját hatáskörét.

4.2. A főbb atomhatalmakkal való együttműködés bővítése bilaterális megállapodások révén

Az Euratom a nukleáris energia békés célú felhasználása tárgyában eddig főként jelentősebb beszállítóival (USA, Kanada, Ausztrália, Kazahsztán) és vásárlóival (Japán) kötött együttműködési megállapodást.

Prioritásként kell kezelni a jövőben a nukleáris energia békés célú felhasználásáról szóló Euratom együttműködési megállapodások megkötését valamennyi olyan országgal, amely számottevő nukleáris kereskedelmet kíván folytatni az EU tagállamaival és/vagy iparával. Tekintettel a nukleáris energia iránti megújuló érdeklődésre, az EU a harmadik országokkal kötött Euratom megállapodásokkal járulhat hozzá a nukleáris védelem magas szintjének garantálásához és annak biztosításához, hogy valamennyi ország elkötelezett legyen a nukleáris energia kizárólag békés célú felhasználása mellett.

Az Euratom-megállapodásokban rögzítésre kerülnek a biztosítékokkal, a kiegészítő jegyzőkönyvvel és a vonatkozó nemzetközi egyezményekkel kapcsolatos – például a biztonságra, a hulladékkezelésre, a fizikai védelemre vonatkozó – feltételek. A nemzetközi Euratom-megállapodások tárgyalása és aláírása során ezért a Közösség törekedni fog arra, hogy partnere csatlakozzon valamennyi releváns nemzetközi egyezményhez.

Hasonlóképpen minden új Euratom-megállapodás megkötése és a már megkötött megállapodások módosítása során a Közösség azon lesz, hogy partnerei elkötelezzék magukat amellelt, hogy a megállapodás hatálya alá tartozó anyagok és berendezések szállítását a Nukleáris Szállítók Csoportjának iránymutatásai szerint végzik. Ily módon feltételekhez köthető a Közösségből származó termékek harmadik országokba való továbbszállítása, ami csökkentheti az anyagok és a technológiák nem rendeltetésszerű felhasználásának kockázatát.

4.3. Hozzájárulás egy olyan nemzetközi rendszer kialakításához, amely a nukleáris üzemanyagciklus működtetéséhez szükséges saját létesítményekkel nem rendelkező, de nukleáris energiát előállítani szándékozó országok számára garantálja a nukleáris üzemanyaggal való ellátást

A proliferációs kockázat csökkentéséhez a nukleáris üzemanyagciklus szigorú ellenőrzésére van szükség. Ezzel egyidejűleg nagyon fontos jogszerű hozzáférést biztosítani a nukleáris üzemanyagokhoz azon országok számára, amelyek biztonságos feltételek mellett nukleáris energiát kívánnak előállítani. Ezzel kapcsolatban különböző javaslatok születtek (többek között a tagállamok részéről) az olyan országok nukleáris üzemanyaggal történő ellátásának garantálására, amelyek nem kívánnak saját létesítményeket létrehozni a nukleáris üzemanyagciklus működtetéséhez.

Az Európai Unió jelentős mértékben hozzájárulhat a nemzetközi együttműködéshez ezen a téren, mivel Európa rendelkezik a legkorszerűbb és legbiztonságosabb

technológiákkal a nukleáris üzemanyagciklus, különösen az urándúsítás és az újrafeldolgozás területén, ahol a legnagyobb a proliferációs kockázat.

Ezzel összefüggésben a Tanács 2008. december 8-i következtetéseiben²⁹ azt az elvi döntést hozta, hogy támogatja egy, a NAÜ felügyelete alatt működő nukleárisüzemanyag-bank létrehozását, amelyhez az Európai Unió mintegy 25 millió EUR összegű hozzájárulást nyújtana, amint a bank felállításának feltételei és körülményei meghatározásra kerültek és azokat a NAÜ kormányzótanácsa jóváhagyta. A Tanács egyszersmind üdvözli, hogy a Bizottság készen áll arra, hogy megfelelő közösségi eszközök révén hozzájáruljon ehhez projekthez. A döntéshozatali eljárás meggyorsítása érdekében a Bizottságnak megbízást kell kapnia arra, hogy részt vegyen az üzemanyagbank felállítására vonatkozó feltételek és eljárások meghatározásában. A multilaterális megközelítés egyik nagy előnye abban állna, hogy a piacon megjelenő új szereplőket arra bátorítaná, hogy önként lemondjanak azokról a komplex és költséges beruházásokról, amelyek nincsenek arányban igényeikkel, miközben megerősödne az üzemanyaggal való ellátás biztonságának garanciái.

Egy ilyen kezdeményezés tevékeny előmozdításával az Európai Unió teljes körűen hasznosíthatná az Euratom-Szerződés alapján³⁰ és azon kívül rendelkezésre álló közösségi eszközöket, például a stabilitási eszközt és a nukleáris biztonsági együttműködési eszközt, figyelembe véve mind a nemzetközi megállapodások és az Euratom-Szerződés rendelkezéseit, mind pedig az európai nukleáris piac megfelelő működésének szükségességét.

Mivel a non-prolifерáció garantálása szempontjából elengedhetetlen a nukleáris üzemanyagokkal való ellátás biztonsága – különös tekintettel az olyan érzékeny technológiák ellenőrizetlen elterjedésének megelőzésére, mint a dúsítási technológia –, kívánatos, hogy az Euratom Ellátási Ügynökségnek központi szerep jusson a folyamatban.

---

²⁹ A Tanács 2008. december 8-i 2914. ülése (általános ügyek).

³⁰ A közös vállalkozásokkal kapcsolatos rendelkezések (Euratom-szerződés V. fejezet) modellként szolgálhatnak egy, a nukleáris üzemanyagciklus területén létrehozandó multilaterális létesítmény számára. Az Euratom-Szerződés kifejezetten rendelkezik harmadik országok és nemzetközi szervezetek részvételéről a közös vállalkozások finanszírozásában és irányításában, azaz lehetőséget ad EU-n kívüli felek részvételére.